HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי גופא [א] א"ר יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ואימתי לפרש הוא והא תנן [ב] [א] ואלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר ר' יהודה [ב] אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר ותני עלה בברייתא וחכ"א בין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול ההיא דרבי יהודה א"ר טרפון היא [ג] דתניא א"ר יהודה משום ר"ט לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שאין נזירות אלא להפלאה אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר אי לא נזיר הוא לא משעביד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקנה:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וכל שקיבל עליו מבע"י מותר משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך: **גמ'** [ד] אמר רב יוסף [ג] אין מערבין אלא לדבר מצוה מאי קמ"ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה מהו דתימא אורחא דמלתא קתני קמ"ל וכל שקיבל עליו מבע"י שמעת מינה אין ברירה דאי יש ברירה תיגלי מילתא למפרע דמבעוד יום הוה ניחא ליה אמר רב אשי [ד] הודיעוהו ולא הודיעוהו קתני אמר רב אסי [ה] [ה] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושאין צריך לאמו אין יוצא בעירוב אמו ותנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא [ו] [ו] קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה והוינן בה [ז] ואיזהו קטן שאין צריך לאמו אמרי דבי ר' ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו ר"ש בן לקיש אמר כל שניעור ואינו קורא אימא אימא ס"ד גדולים נמי קרו אלא אימא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא וכמה [ז] כבר ארבע כבר חמש

אמר

גברא אגברא. דר' יהושע בן לוי אדשמואל שמואל דאמר הלכה סבר פליגי ורבי יהושע סבר לא פליגי: **הפסולין.** לעדות דכולן גזלנין מדבריהן הן דאסמכתא לא קניא ומגזל גזיל ליה: **בקוביא.** בעירבון: **מפריחי יונים.** אי תיקדמיה יונך ליוני: **סוחרי שביעית.** דרחמנא אמר לאכלה [ח] ולא לסחורה [ט] וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד (שמות כג): **בזמן שאין להם אומנות אלא היא.** דקסבר ר' יהודה אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא ינצחנו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קניא ולאו גזלנין נינהו ופסולייהו לפי שאין עסוקין בישובו של עולם דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורח וצער בני אדם אינן חסין על חבריהן מלהפסידן ממון: **וחכ"א כו'.** קא ס"ד היינו ת"ק דמתני' אלמא אימתי לחלוק: **ההיא.** ברייתא משום ר"ט היא דאמר אסמכתא לא קניא אבל במתניתין לא פליג רבי יהודה אדתנא קמא אלא מפרש לטעמיה: **אין אחד מהן נזיר.** שנים שיושבין וראו אחד בא ואמר אחד מהן הריני נזיר שזה נזיר ואמר חבירו הריני נזיר שאין זה נזיר: **להפלאה.** שיהא נדרו מפורש על הודאי ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הבא כנגדו: **אי קני.** אי נצח:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין כו' וכל מי שמקבל מבעוד יום. לסמוך על עירוב זה ולילך מותר: **גמ' אין מערבין.** לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום ע"י עירוב אלא לדבר מצוה: **הודיעוהו מבעוד יום ולא הודיעוהו קתני.** הודיעוהו אע"פ שלא נתרצה מבעוד יום ונתרצה משחשיכה אמרינן הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה לא הודיעוהו עד שחשיכה מאי ברירה איכא הא לא הוה ידע דאיכא עירוב דנימא דעתיה עליה הואי: **יוצא בעירוב אמו.** עירבה אמו לעצמה ולא זיכתה לו בעירוב מוליכתו עמה דכגופה דמי דמסתמא דעתה עליה דלא סגי ליה בלאו אמו: **ותנן נמי גבי סוכה.** כלומר וכי תימא בן שש צריך לאמו קרי ליה הא ליכא למימר דתנן נמי גבי סוכה [י] כי האי גוונא ופרשינן התם הי קטן צריך לאמו: **חייב בסוכה.** מחנכינן ליה מדרבנן: **ואינו קורא אימא.** כיון דלא קרי ההיא שעתא לאו צריך הוא: ופרכינן **אימא סלקא דעתך גדול נמי קרי.** כלומר לא משוית ליה אין צריך לאמו עד שיהא ניעור משנתו ולא יקרא אימא הא אי קרא אימא צריך לאמו משוית ליה הא אפילו גדול דרכו בכך: **אלא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא.** דלא נוח [כ] עד דאתיא לקמיה הוי אינו צריך לאמו: **וכמה.** בר כמה שני הוי: **כבר ארבע וכבר חמש.** קרי ליה אין צריך לאמו כל חד לפום חורפיה. אלמא מכי הוי בר חמש בעי לזכוייה וטפי מבר (א) ד' לא קרי ליה צריך לאמו דליפוק:

אמר

ואלו הן הפסולין. מפורש בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:): **אמר** ר' יהודה אימתי (ב) כו' **בזמן שאין לו אומנות כו'.** אע"ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:) א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא דאפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן אבל לר' יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה"ג לאו אסמכתא היא וטעם דלא הוי אסמכתא כדפירש הקונטרס בפ' זה בורר (שם דף כד:) משום דלא דמי להא דב"מ (ד' קד:) אם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני אדעתא דלא יהיב ליה (ג) אסמכתא קמתני דטועה וסבור שלא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי משום דלא ידע אי נצח או לא ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) משמע גבי מפריחי יונים דקאמר וצריכא דאי תנא דתולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו הויא אסמכתא טפי וקשה לר"ת דבסוף איזהו נשך (ב"מ דף עג:) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו' ופריך מ"ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידו הויא אסמכתא טפי ונראה היכא דבידו לגמרי ולא גזים כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא (ד) לא הויא אסמכתא וכן היכא דאין בידו כלל ואפילו הכי גמיר ומקני כגון קוביא וכה"ג אבל היכא דבידו ולא בידו כי ההוא חמרא דפשע ולא זבן ליה ואע"ג דיין מצוי הרבה לקנות מ"מ כיון דתלוי באחרים דאם לא ירצו למכור לו ממי יקנה הלכך לא גמר ומקני והוי אסמכתא גמורה ועוד פר"ת טעם אחר דדווקא כי ההוא דאם אני חוזר בי ערבוני מחול דפרק הזהב (שם דף מח:) ומי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) וכל כה"ג חשיב אסמכתא שאינו מתכוין אלא להסמיך חבירו על דבריו שיאמינוהו אבל הכא אדעתא דהכי קעבדו שירויחו או זה או זה ואותם המשחקים באמנה אומר ר"י דאינו חייב לשלם דבמה יקנה דלמ"ד אסמכתא היא לא קני אפילו בקנין אלא בב"ד חשוב כדמוכח בנדרים (דף כז:) ולמ"ד לאו אסמכתא היא היאך יקנה בדברים בלא קנין בשביל שנוצח חבירו:

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין מניח את החבית. כל פירותיהם היו רגילים להניח בחבית כדתניא לעיל [דף פ.] מביאין את החבית של יין ושל שמן ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות: **אין מערבין אלא לדבר מצוה.** לעיל [ל] דתנן אם באו נכרים למזרח וכו' ומוקי לה בגמ' במרי מתא ופי' שם בקונטרס שצריך לצעוק לפניו הוי נמי דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ומפקח על עסקי רבים: **שמע מינה אין ברירה.** דלא מסתבר דאפילו בעירובי תחומין דרבנן אין ברירה כדאמרינן פרק בכל מערבין (לעיל דף לז:) מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה: **קטן בן שש יוצא בעירוב אמו.** אף על גב דאין מערבין אלא לדבר מצוה מכל מקום יוצא קטן בעירוב אמו דאי אפשר לה להניחו משום דכרוך אחריה א"נ בקטן נמי איכא ° מצוה לחנכו:

עד

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין כה.], ב) שם כד: [ר"ה כב.], ג) סנהדרין כה. חגיגה י. נזיר לד. סב. נדרים יט: כא., ד) לעיל לא., ה) כתובות סה:, ו) סוכה כח., ז) [סוכה כח: ע"ש], ח) [ויקרא כה], ט) [ע"ז סב.], י) [סוכה כח.], כ) ס"א ינוח, ל) [דף לו:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כבר ארבע וכו' טפי מבר (ארבע) תז"מ נ"ב ס"א חמש: (ב) תום' ד"ה אמר ר' יהודה אימתי בזמן כצ"ל ותיבת כו' נמחק: (ג) בא"ד אדעתא דלא יהיב ליה קמתני והוי אסמכתא דטועה וסבור וכו' משמע הכי גבי מפריחי: (ד) בא"ד ולא גזים כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא או היכא דלאו בידו כלל ואפי' הכי גמר ומקני כגון קוביא וכההיא גוונא לא הויא אסמכתא אבל היכא דבידו ולא בידו כצ"ל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קטן בן שש בסה"ד מצוה לחנכו. עי' תה"ד סימן לד:

מוסף רש"י

ואלו הן הפסולים. לדון ולהעיד, וכולן מעין גזלנין הן והתורה אמרה אל תשת רשע עד, וכל שכן דיין (סנהדרין כד:). **המשחק בקוביא.** חתיכות של עצם שמשחקין בערבון ואמור רבנן אסמכתא לא קניא והרי הן גזלנין מדרבנן, דמדאורייתא אינו קרוי גזלן אלא החוטף מיד איש כדכתיב (ש"ב כג) ויגזול את החנית מיד המצרי (ר"ה כב.). **ומלוה בריבית.** לאו גזלן דאורייתא הוא ומפסליה משום אל תשת עד חמס, דהא מנפשיה יהיב ליה (שם). **ומפריחי יונים.** היינו נמי כעין קוביא, אי תקדמיה יונך ליוני (שם). **וסוחרי שביעית.** עושין סחורה בפירות שביעית, דרחמנא אמר (ויקרא כה) לאכלה, ולא לסחורה, ולפי שנחשדו כל אלו לעבור על דת מחמת ממון, חשדום להיות מעידים שקר ע"י ממון ושוחד (ר"ה כב.) הואיל וחימוד ממון מעבירו על דברי תורה הוה ליה כרשע דחמס ופסול לדון ולהעיד שנוטה אחרי הבצע (סנהדרין כד:). **בזמן שאין לו אומנות אלא היא.** דהואיל ואין עסוקין ביישובו של עולם אינן בקיאין בטיב דינין ומשא ומתן ואינן יראי חטא (שם). **לעולם אין אחד מהן נזיר.** שנים יושבין ואחד עובר, זה אומר פלוני העובר נזיר הוא, וזה אומר אינו נזיר, ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר, וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר, ושניהם מתכוונים לנזירות ונמצא כאחד מהם, ואמר ר' טרפון אין אחד מהן נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו הפלאה, דכי יפליא איש יפרש משמע (סנהדרין כה. ובעי"ז חגיגה י.) לפי שלא ניתנה נזירות להיות נזיר בתלייה ובספק אלא בהפלאה ודאית מפורשת (חגיגה שם) דבעינן בשעת שנדר שיהא יודע אי הוי נזיר (נדרים יט:) דלא סמכה דעתייהו ממש לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוים להכי אין אחד מהם נזיר (שם כא.). הדרן עלך חלון

קטן בן שש יוצא בעירוב אמו. ערבה אמו לצפון ואביו לדרום, אמו מוליכתו אצלה ואין אביו מוליכו אצלו, שעדיין הוא צריך לאמו ובתרה שדיוהו רבנן (כתובות סה:). **גדולים נמי קרו.** כלומר שאינו קורא לאמו הוא דקרית ליה אין צריך לאמו, הא אם קורא אימא צריך לאמו קרית ליה, אפילו גדול שאינו צריך לאמו רגיל לקרותה כשניעור (סוכה כח:). **ואינו קורא אימא אימא.** שאינו כרוך אחריה לקרות ולשנות עד שתבא אליו, אבל קורא ושותק לאו צריך לאמו הוא (שם).

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד ופי"ב הלכה א סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף טז:

א ג מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ו סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תטו סעיף א:

ב ד מיי' שם הלכה יח וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' תיג:

ג ה מיי' שם הלכה כא וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף ב:

ד ו ז מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרמ סעיף ב:

רב נסים גאון

שמעת מינה אין ברירה אפי' כדרבנן. בהרבה מקומות בתלמוד איתה להוויא דהא מילתא. אבל פסק ההלכה איתה במסכת יום טוב בפרק משילין פירות, והכין סליקא לה מילתא, כי לית ליה לר' הושעיא ברירה בדאוריתא אבל בדרבנן אית ליה. דרש מר זוטרא הילכתא כר' אושעיא.

רבינו חננאל

(ר' יהושע בן לוי) ור' יוחנן נמי הודה לר' יהושע בן לוי בהא כי כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי לפרש הוא. ואקשינן עליהן איני והתנן בסנהדרין פרק דיני ממונות בשלשה זה בורר לו אחד אילו הן הפסולין המשחק בקוביא כו'. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר. וקתני בברייתא וחכמים או' בין שיש לו אומנות שלא היא בין שאין לו אומנות אלא היא הרי זה פסול. הנה חולקין, דר' יהודה אמר כשר וחכמים אומרים אפילו יש לו אומנות שלא היא פסול. ופרקינן לעולם אימתי לפרש הוא והאי דקתני בברייתא וחכמים או' ר' יהוד' היא ומפרש דברי ר' טרפון. (דתנן) [דתניא] ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה, שנאמר איש כי יפליא אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא אי לא נזיר הוא לא ידע דנחיל ולא משעביד נפשיה. הכא נמי גבי משחק בקוביא לא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני.

הדרן עלך חלון

כיצד משתתפין בתחומין, מניח את החבית וכו'. אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה. כל מי שקבל עליו מבעוד יום מותר כו'. ש"מ אין ברירה אפילו בדרבנן, דהא עירובי תחומין דרבנן נינהו, ודלא כר' עקיב'. ופריק רב אשי הודיעוהו קתני. פירוש, הודיעוהו שצריך לערב לילך למקום פלוני, כיון [א] שמקבל נתברר כאילו מאיתמול עירב. אמר רב (אסי) [יוסף] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו.

[א] אולי צ"ל כיון שמקבל עליו אפילו משחשיכה נתברר וכו'.